

Sametingets budsjettbehov for 2012 (klipt ut fra sak 43/10)

18 Budsjettbehov for 2012

Sametinget representerer samene som et folk og er dets representative organ i Norge. Dette medfører at Sametinget må ha en særskilt selvstendig stilling med frihet til å legge premisser, utforme og forvalte samepolitikken i Norge. Samhandlingsprosedyrer mellom Stortinget, regjeringen og Sametinget skal sikre at Sametinget kan ivareta denne rollen. En særlig budsjettmessig frihet for Sametinget er nødvendig for å sikre Sametingets autoritet og initiativrett i samepolitikken. For å sikre dette er det viktig å få på plass budsjettprosedyrer og årlige budsjetttrammer som samsvarer med Sametingets rolle i samepolitikken.

Dagens system kan vanskelig sies å være innenfor de folkerettslige rammer, jf. ILO-169 artikkel 6 og FNs erklæring om urfolks rettigheter artikkel 3. Nåværende budsjettprosedyrer oppfyller ikke retten til å bestemme over det samiske folkets økonomiske, sosiale og kulturelle utvikling. Status i dag er at Sametinget ikke har tilstrekkelig innflytelse i prosessene som fører fram til bevilgningene til samiske formål over statsbudsjettet. Sametinget må derfor komme i en reell forhandlingsposisjon om de overordnede økonomiske rammene for sin virksomhet.

Sametingets budsjett for 2011 er på kr 355 707 000 (eksklusive Samefolkets fond), uavhengig av nye behov, utgjør lønns- og prisstigning på 3,1 % kr 11 026 917. Her forutsettes samme nivå som Sametinget får fra regjeringen. I forhold til statsbudsjettet for 2010 gir forslaget til statsbudsjettet for 2011 en økning på kr 14 024 000 til Sametinget. Herav er kr 3 850 000 øremerket av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet til handlingsplan for samisk språk og samisk statistikk. Dermed gjenstår kr 10 174 000 til Sametingets egne prioriteringer. Sametinget må først og fremst prioritere denne økningen til lønns- og prisstigning for egen administrasjon og for de institusjoner som får direkte tilskudd over Sametingets budsjett. Konsekvensen av dette er at de øvrige postene, for eksempel de søkerbaserte tilskuddsordningene, ikke kan prioriteres eller får null i vekst.

Sametinget forventer at budsjettet for 2012 økes i tråd med nasjonale satsinger og at budsjettet ikke har øremerkede midler prioritert av regjeringen. Som et eksempel fra statsbudsjettet for 2011 er ikke Sametinget prioritert med midler i forhold til Kulturløftet II.

Når det gjelder budsjettbehovet for 2012 vil Sametinget ta utgangspunkt i budsjettbehovene for 2011.

Sametingsrådet vil foreta en nærmere prioritering av budsjettbehov for 2012.

18.1 Opplæring og forskning

Det er et stort behov for å øke kapasiteten i produksjonen av samiske læremidler, både innenfor barnehage, grunnskole og videregående opplæring. Dette gjelder både utvikling av nye læremidler og oversetting av eksisterende læremidler til samisk.

I følge Rammeplan for barnehagen (2006) skal barnehagen støtte barn ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger. Det er behov for læremidler til barnehagen som gjenspeiler samisk språk og kultur. Det er videre behov for å avsette midler til utviklingsarbeid til metodeutvikling innenfor språkopplæring og kulturformidling i barnehage.

Med bakgrunn i Sametingets strategiske plan for læremiddelutvikling 2009 – 2012 og anbefalingene i rapporten *Tiltak for å effektivisere utvikling og produksjon av samiske læremidler*, vil det være behov for en kraftig økning av tilskudd til læremiddelutvikling. Et av tiltakene i rapporten er etableringen av en samisk læremiddelportal. Prosjektet startet opp i 2010 og skal etter planen være til utgangen av 2012. Det er behov for midler til prosjektet i 2012.

Regjeringen har satt fokus på hvordan matematikkopplæringen kan gjøres mer relevant og engasjerende. I den samiske skolen er det grunnleggende å ha kvalitativt gode matematikkverk på eget språk og med egne begreper. Til allerede inngåtte avtaler om oversetting av matematikkverk for grunnskolen er det behov for midler. Det er også behov for å videreføre prosjektet for å få full dekning i matematikk på alle tre språk i grunnskolen.

Det er behov for midler til fortsatt oppfølging av Barnehageløftet og Kunnskapsløftet – samisk. Dette gjelder både til kompetanseutvikling av personale i barnehager og lærere i hele grunnopplæringen. Det må dessuten settes i verk tiltak som stimulerer samisktalende til å ta lærerutdanning som kvalifiserer til opplæring i barnehage, grunnskole og videregående opplæring.

Endringene av livsgrunnlag og samfunnsliv i samiske områder skjer i dag raskere og mer omfattende enn noen gang før. Dette stiller store krav til kunnskap for å kunne påvirke egen livssituasjon. For å gjøre de riktige valgene er kunnskap, og kunnskap som formidles og debatteres i det offentlige rom, helt sentralt for den framtidige samiske samfunnsutviklingen. Samisk forskning er av stor betydning og samenes egne institusjoner for dette må styrkes.

Sametingsrådet vil innen utgangen av 2011 utarbeide en melding om opplæring og utdanning. Med meldingen vil det utarbeides en overordnet politikk og overordnede strategier på området opplæring. Dette vil medføre budsjettmessige konsekvenser for 2012.

18.2 Språk

De samiske språkene er fremdeles utsatte språk, og det er derfor årlig behov for å øke innsatsen for å revitalisere og utvikle de samiske språkene på alle arenaer i samfunnet. For at Sametinget skal kunne videreføre allerede igangsatte tiltak og initiere nye tiltak, er det behov for økninger i budsjettet. Av konkrete behov kan følgende nevnes:

- Det er behov for midler til digitalisering av eksisterende samiske filmer i eldre format, særlig for barn og unge. Filmer er et medium unge og barn benytter seg ofte av og det er lite utvalg når det kommer til samiskspråklige filmer. Ved digitalisering av eksisterende samiske filmer vil barn og unge ha lettere tilgang til dem og dermed øke muligheten for å høre det samiske språket.
- Det er behov for å systematisere arbeidet med samiske stedsnavn og termer. Arbeidet med tilrettelegging for bruk av samiske tegn i offentlige registre og digitale kart må prioriteres. Dette gjelder blant annet folkeregistret, Brønnøysundregistrene og Statens kartverks tjenester.
- Store deler av den samiske befolkningen har aldri fått anledning til å lære det samiske språket, og er derfor analfabeter i sitt eget morsmål. Det er nødvendig å sette i gang tiltak for å bøte på dette, og Sametinget vil prioritere dette. Sametingsrådet har igangsatt et 5-

- Oppfølging av Regjeringens handlingsplan for samiske språk. Arbeidet med oppfølging av handlingsplanen for samiske språk krever økte ressurser i Sametingets administrasjon dersom dette skal gjøres på en forsvarlig og god måte.
- Det er behov for å øke tilskuddet til kommunene og fylkeskommunene i forvaltningsområdet for samisk språk, slik at de får dekt de merkostnadene de har ved å betjene befolkningen på to språk.
- Det er også behov for å øke tilskuddet til de samiske språksentrene slik at de kan opprettholde den aktiviteten de har i dag samt utvikle flere tilbud til brukerne av sentrene.

18.3 Kultur

Regjeringen har i kulturløftet II presentert hovedsatsningene på kulturfeltet fram til 2014. Gjennom statsbudsjettet for 2011 viser regjeringen at de mener alvor med satsningen. I punkt 13 i kulturløftet framgår det at regjeringen må ta et nasjonalt ansvar for at Sametinget har mulighet til en offensiv kulturpolitikk. Sametinget regner med at satsningen på samisk kultur vil komme gjennom statsbudsjettet for 2012.

De eksisterende samiske kulturinstitusjonene må gis rammebetingelser som gir utviklingsmuligheter. Det må i 2012 prioriteres større bevilgning til de samiske kulturinstitusjonene slik at de kan ivareta og utvikle sine oppgaver. Det er et stort etterslep når det gjelder midler til eksisterende kulturbygg. Dette gir store utfordringer i forhold til både drift, faglig utvikling, vedlikehold og kapasitet.

Sametinget prioriterer følgende nybygg til samiske institusjoner:

- Samisk kunstmuseum
- Várdobáiki samisk senter
- Beaivváš Sámi Našunálateáhter

Det samiske nasjonalteateret, Beaivváš Sámi Našunálateáhter, må sikres et fundament som gjør teateret i stand til å betjene hele det samiske bosettingsområdet. Det må derfor prioriteres midler til dette. Det er behov for en generell styrking av produksjon og formidling av samisk scenekunst. Det er behov for realisering av et nytt teaterbygg for Beaivváš Sámi Našunálateáhter.

De samiske museene har behov for fortsatt økning i sine driftstilskudd i 2011 for å kunne styrke arbeidet med de museumsfaglige utfordringene i museene.

Etnomusikksenteret er et tiltak som er med i samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Finnmark fylkeskommune, hvor det står: Partene vil vurdere opprettelse av et etnomusikksenter, og vil arbeide aktivt for formidling av joik og annen samisk musikk i skolene i Finnmark. Det vil være behov for midler til etableringen av senteret.

Internasjonalt samisk filmsenter har behov for driftstilskudd for å videreutvikle samisk filmarbeid/produksjon slik regjeringens nordområdestrategi har som målsetting.

Det er behov for å videreføre ordningen med en innkjøpsordning for samisk skjønnlitteratur og musikk. Det er også behov for å gi samiske kunstnere og kulturutøvere bedre rammebetingelser, slik at de kan livnære seg av sin kunst eller forfatterskap.

I dagens moderne samfunn, preget av hastige forandringer, er det viktig å lytte til de unges stemmer. Samiske unge har krav på like utviklingsmuligheter, og har samme rettigheter, som andre unge når det gjelder å få sin stemme hørt. Det er behov for å utvikle arenaer der samisk ungdom aktivt kan bidra.

Det er nødvendig å sikre gode driftsgrunnlag for de allerede etablerte møteplassene, samt opprette flere samiske møteplasser, særlig i større byer.

18.4 Næring

Sametingets tilskuddsordninger for næringsutvikling treffer småskala virksomheter i mye større grad enn andre offentlige støtteordninger. Virkemidlene bidrar til å etablere arbeidsplasser i kapitalsvake småsamfunn. Gjennom Sametingets ordninger tilføres disse småsamfunnene kapital som ellers ville vært svært vanskelig å få tak i. Kvinneretta næringsetablering er ofte småskalaetablering, og Sametingets virkemiddelordning er svært viktig for å få flere kvinner til å bli etablere i samiske småsamfunn. Sametinget er med på å opprettholde bosettingsmønsteret og sysselsettingen i samiske lokalsamfunn. Levende småsamfunn bidrar positivt til storsamfunnet.

Det er stor pågang i søknader til Sametingets virkemiddelordninger for næringsutvikling. Det geografiske virkeområdet for søkerbaserte tilskudd til næringsutvikling er utvidet i de senere år. Fra 2009 er det geografiske virkeområdet utvidet. Rammebevilgningen til Sametinget er ikke økt for å ta høyde for denne utvidelsen. Sametinget tar mål av å utvide området ytterligere i 2011 for å gi de samiske småsamfunn mulighet til utvikling og vekst. For at utvidelsen skal ha næringspolitisk effekt, har Sametinget behov for å øke virkemidlene og ressursene til Sametinget for å kunne ha en offensiv næringspolitikk i virkeområdet. Der er derfor behov for en budsjettøkning på dette.

Sametinget vil arbeide for at reindrifta får like betingelser som andre sammenlignbare næringer for fradrag og avgifter på investeringer og driftsmidler.

Sametingsrådet vil slutføre arbeidet med en melding om samiske næringer i 2011. Det tas sikte på å gi nye strategier for næringsutvikling og nye innsatsområder. Dette vil medføre budsjettmessige konsekvenser for 2012.

18.5 Arealer, miljø- og kulturvern

Sikringen av naturgrunnlaget for samisk kultur, næringsutøvelse og samfunnsliv er et viktig hensyn som skal tas i all arealplanlegging etter den nye plan- og bygningsloven. Sametinget er gitt innsigelsesmyndighet for planer som er av vesentlig betydning for samiske interesser. For å følge opp denne myndigheten må Sametinget både utforme forutsigbare retningslinjer for ivaretagelse av samiske hensyn i arealplanleggingen og utvikle nødvendig faglig kapasitet til å følge opp konkrete arealplansaker og forvaltningsoppgaver i tilknytning til dette. Det medfører en økning i Sametinget arbeidsmengde.

Sametinget er gitt en ressurskrevende rolle som konsultasjonspart på tre nivåer i alt verneplanarbeid. Det er et økende antall forslag til nasjonalparker i samisk områder. Nasjonalparker medfører særskilte utfordringer knyttet til samisk utmarksbruk, og til samisk næringer som reindrift. Det er derfor behov for å styrke Sametingets arbeid med verneplanene.

Klimaendringene, tap av biologisk mangfold og miljøforurensing har konsekvenser for urfolks næringer, kultur, helse og levekår og slik også for samfunnslivet. Det er nødvendig å bidra med å sette økt fokus på disse grunnleggende utfordringene. Vi trenger å øke kunnskapen om disse endringene og om tiltak som kan iverksettes for å begrense endringene, samt se ulike tilpasningsstrategier.

Vern av samiske kulturminner og kulturmiljøer er viktig for å bevare samisk historie og forhistorie, og vil samtidig være med på å styrke og videreføre samisk kultur. Det samiske kulturminnevernet, herunder samisk bygningsvern, har de siste årene hatt en stadig økende saksmengde. Dette samtidig som ressursene i praksis ikke har blitt økt siden 1999. For å kunne være en aktiv part i kulturminnevernarbeidet ønsker Sametinget å styrke det samiske kulturminnevernet. Samisk bygningsvern, kulturminneregistrering samt skjøtsel- og sikring av samiske kulturminner og kulturmiljø, herunder Mortensnes og Skoltebyen, vil være de viktigste satsingsområdene.

Pågangen av søknader til Sametingets virkemiddelordning for kulturminneverntiltak øker stadig hvert år. I 2010 var totalsummen av omsøkte midler mer enn dobbelt så høy enn de midler som var tilgjengelige. Mange gode prosjekter som hadde kunnet styrke bevisstheten om samisk historie og tilstedeværelse ble dessverre ikke gitt støtte eller redusert i forhold til omsøkt omfang.

18.6 Helse, sosial og omsorg

Det er mange store utfordringer innenfor utvikling og kvalitetssikring av tjenestetilbud til samiske brukere. Dette er utfordringer sentrale myndigheter og Sametinget er enige om. Det vil være et kontinuerlig behov for å øke ressursene for å utvikle et likeverdig tilbud.

Samhandlingsreformen og de tiltak som retter seg mot både regionalt og kommunalt nivå i form av nye lover, lovendringer, nye og endrede satsningsområder og oppgaver, krever også handling fra Sametingets side. For å kunne følge opp nasjonal politikk og ivareta det samiske perspektivet i tiltakene som igangsettes er det behov for styrking av budsjettet for 2012.

Det er et stort behov for å styrke kunnskapen i barnevern om samiske barns språk og kultur. Dette er nødvendig for å sikre samiske barns rettigheter. Det må fremmes tiltak for utrede hvordan samiske barns rettigheter skal ivaretas.

18.7 Internasjonal solidaritet og urfolkspolitikk

Sametinget vil aktivt delta i det internasjonale arbeidet med urfolksspørsmål. For å kunne ha et akseptabelt fokus på internasjonale saker er det nødvendig at denne posten styrkes i budsjettet for 2012.